

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั้งแต่โบราณกาลเป็นต้นมา มนุษย์เราทุกชาติทุกภาษา ล้วนมีลัทธิศาสนาเป็นที่พึ่งทางจิตใจจนกลายเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมประจำชาติพันธุ์นั้นๆ ซึ่งในการนับถือศาสนานี้เอง เป็นเหตุให้เกิดอารยธรรมต่างๆ ของมนุษย์ ทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม การเรียนรู้ เป็นต้น โดยการนำเอาหลักคำสอนของศาสนานั้นๆ มาอบรมสั่งสอนประชาชน กระทั่งทำให้เกิดวรรณกรรมต่างๆ เช่น บทสวดมนต์ของศาสนา อันเกิดจากความศรัทธาเชื่อมั่นต่อศาสนา ที่คนเคารพนับถือ^๑ ซึ่งช่วยให้ผู้ศรัทธามีความสงบสุขภายในจิต และมีความสุขในชีวิตตามวิถีทางของแต่ละคน

อีกนัยหนึ่ง วรรณกรรมจัดว่าเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรื่องราววิถีแห่งชีวิตของมนุษย์เอาไว้ อีกทั้งมีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวในอดีตได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ย่อมทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสอน ที่มุ่งสอนให้ประชาชน รู้จักละเว้นความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส สร้างระบบความสัมพันธ์และพัฒนาสังคมให้เรียบร้อยดีงาม^๒ อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอเรื่องราวที่มีคุณค่าให้อรรถรสด้านสุนทรียศาสตร์ เพื่อให้เกิดความสนใจ เกิดแรงบันดาลใจที่จะน้อมนำผู้ฟังหรือผู้อ่าน ผู้ศึกษา เกิดสติปัญญาในการทำความดี เพื่อให้เป็นรากฐานแห่งความคิดและการปฏิบัติ ตลอดจนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจต่อชีวิตและโลกได้อย่างชัดเจน ซึ่งนำมาเป็นคติพจน์สอนใจ พร้อมกันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนและสังคมสืบไป จากการสังเกตจะพบว่า มิใช่เฉพาะบุคคลผู้มีศรัทธาในวรรณกรรมเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์ แม้แต่ระดับประเทศก็ได้รับประโยชน์เช่นเดียวกัน

^๑ สนิท ตั้งทวี, **วรรณคดีและวรรณกรรมศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๖๐.

^๒ พระมหาสุทิตย์ อาภากร (อบอูน), “การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมพระพุทธศาสนาเรื่องอานิสงส์และคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในเทศกาลต่างๆ ของล้านนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๑-๒.

สังคมไทยได้รับอิทธิพล คติความเชื่อและค่านิยม มาจากวรรณกรรมพระพุทธศาสนา เช่น ในสมัยสุโขทัยก็มีวรรณกรรมเรื่อง ไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของพระมหาธรรมราชาลิไท โดยเป็นเรื่องราวของศาสนธรรมและความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับภพภูมิต่างๆ เช่น กามภูมิ รูปภพและอรุภพ ซึ่งทรงศึกษาจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์วิเศษ รวมเป็น ๓๐ คัมภีร์ด้วยกัน” หากพิจารณาถึงวรรณกรรมของไทยในยุคต้นๆ แทบทุกเรื่อง นักประพันธ์มักจะสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วยเสมอ และแบ่งวรรณกรรมออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. วรรณกรรมที่นำเสนอมาจากพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์อื่นๆ โดยตรง แล้วมาแต่งหรือแปลใหม่ โดยแทรกหลักธรรมหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงไปด้วย เช่น (๑) ไตรภูมิพระร่วง นำเนื้อหาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา จำนวน ๓๐ คัมภีร์ (๒) มหาชาติคำหลวงและกาพย์มหาชาติ นำเนื้อหาจากคัมภีร์อรรถกถาชาดก (๓) พระมาลัยคำหลวง นำเนื้อหาจากคัมภีร์มาลัยสูตรและฎีกามาลัย (๔) ปุณโณวาทคำฉันท์ นำเนื้อหาจากคัมภีร์ปุณโณวาทสูตร ซึ่งเป็นตำนานรอยพระพุทธบาท (๕) สามัคคีเภทคำฉันท์ นำเนื้อหาจากคัมภีร์มหาปรินิพพานสูตรและอรรถกถาสุมังคลวลลิตี

๒. วรรณคดีที่นำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาแต่ง เพื่อแสดงความเลื่อมใสศรัทธาในพระศาสนาหรือบันทึกเหตุการณ์สำคัญบางอย่าง เช่น โคลงชะลอพระพุทธไสยาสน์ แต่งขึ้นเพราะความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา แล้วแทรกความรู้สึกรักใคร่และจินตนาการของกวีลงไป

หากจะกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของวรรณกรรมไทยนั้น สามารถกล่าวได้ว่า ที่ปรากฏตามหลักฐานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกนั้น ในสมัยสุโขทัย เมื่อครั้งพ่อขุนรามคำแหงมหาราชโปรดให้จารึกบนแผ่นศิลา ซึ่งเรียกกันว่า ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง โดยมีเรื่องราวต่างๆ เล่าถึงพระพุทธศาสนา หลักธรรม ศาสนพิธี ประวัติ และศาสนวัตถุแทรกอยู่จนกระทั่งถึงสมัยอยุธยา ราว พ.ศ. ๒๓๑๐ ที่เสียเมืองแก่ประเทศพม่า^๕ ฉะนั้น วรรณกรรมจึงมีความสำคัญกับสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาพสะท้อนที่เกิดจากวรรณกรรมทำให้เห็นวิถีชีวิตของ

^๓ เอกรัตน์ อดุมพร, วรรณคดีสมัยสุโขทัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, ๒๕๔๔), หน้า ๕๓.

^๔ พระราชปรีชิต (สุยงค์ สิริวิโร), งานวิจัยและวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑-๒.

^๕ สนิท ตั้งทวี, วรรณคดีและวรรณกรรมทางศาสนา, หน้า ๒๕๑.

ประชาชนและสังคมของผู้คนในยุคนี้ๆ ได้ นอกจากนั้นแล้ว วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา ยังมีเนื้อหาที่สอดคล้องหรือเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยอาศัยเรื่องราวในพุทธประวัติและหลักธรรมในพระสูตรต่างๆ ที่เป็นคติพจน์สอนใจแก่ผู้ฟังได้ เป็นอย่างดี

การนำวรรณกรรมมาเล่าในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางมุขปาฐะ หรือทางบทประพันธ์ก็ตาม ล้วนเป็นสิ่งจรรโลงหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้สามารถสอดแทรกเข้าไปยังจิตใจของผู้ฟังหรือผู้อ่าน ให้รู้จักคุณค่าของวรรณกรรมว่าสามารถใช้เป็นแบบอย่างที่ดีงามไปสู่นุชนได้อย่างมีคุณค่าและเป็นวิถีชีวิตที่ดีงาม เพราะได้แทรกทั้งหลักธรรม พิธีกรรม ความเชื่อด้านศาสนาเข้าไว้ด้วยกันอย่างสมดุล

ปัจจุบัน พระสงฆ์ ถือว่ามีบทบาทในการอบรมสั่งสอน เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นผู้นำชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความเสียสละ มีสติปัญญาสามารถแนะนำสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบในการดำเนินชีวิต สร้างจิตสำนึกสู่ความหลุดพ้นทั้งทางกายและจิตใจ ฉะนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทในหลายด้านแม้ในด้านวรรณกรรมอีสาน ก็มาจากพระสงฆ์อีกส่วนหนึ่งเช่นเดียวกัน เช่น เทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก ท้าวคำพราหมณ์น้อย^๖ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีพระสงฆ์ชาวอีสานหรือผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาที่เคยอุปสมบทมาแล้ว ซึ่งผู้มีศรัทธาและมีภูมิปัญญาในการประพันธ์วรรณกรรม ก็จะเผยแพร่หลักธรรมคำสอนด้วยการประพันธ์วรรณกรรมต่างๆ ไปยังผู้อ่านหรือผู้ฟัง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน ที่มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณี ที่อิงอยู่กับพระพุทธศาสนาสืบเรื่อยมา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็ให้ความสำคัญต่อวรรณกรรมเช่นเดียวกัน วรรณกรรมหลายๆ เรื่อง ได้สะท้อนสภาพวิถีชีวิตและสังคมวัฒนธรรมของชาวอีสานออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่^๗ ซึ่งสะท้อนถึงจารีตประเพณีความเชื่อต่างๆ ที่ประชาชนจะต้องปฏิบัติตาม อันเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมของชาวอีสานอีกอย่างหนึ่ง^๘

^๖ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๐), หน้า ๒๕๐.

^๗ สิทธิ บุตรอินทร์, โลกทรรศน์ชาวไทยล้านนา, (เชียงใหม่ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, ๒๕๓๓), หน้า ๓๒.

^๘ ประคอง นิมมานเหมินทร์, มหาชาติล้านนา : การศึกษาในฐานะที่เป็นวรรณคดีท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๑๓๔.

ในจังหวัดขอนแก่น เมื่อกล่าวถึงพระราชประวัติคุณ (สุนันท์ สุภาจาโร) ถือได้ว่าท่านเป็นพระเถระอีกรูปหนึ่ง ที่มีความสามารถในการปริวรรตอักษรธรรม อักษรไทยน้อย เป็นภาษาถิ่นอีสานได้อย่างเชี่ยวชาญ และสามารถประพันธ์คำกลอนอีสานได้อย่างไพเราะลึกซึ้ง ดังจะเห็นได้จากรางวัลที่ท่านได้รับจากสถาบันต่างๆ มากมาย เช่น รางวัลผู้ใช้ภาษาไทยถิ่นดีเด่น จากนาขอกสิธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๕๔ โดยท่านมีผลงานวรรณกรรมจำนวนหลายเล่มออกเผยแผ่สู่ประชาชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเข้าใจวิถีชีวิตของชาวอีสาน อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ผาสุกอย่างยั่งยืนตามครรลองแห่งพระพุทธศาสนา ตลอดจนถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ประชาชนในรูปแบบของกลอนสรภัญญะ ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่นของชาวอีสานและสอดแทรกด้วยหลักธรรมนานาสาระ ดังคำสอนในวรรณกรรม เรื่อง “โทษของยาเสพติด”^๕ ต่อไปนี้

“ขอเชิญฟังทางนี้ ฟังวาทีพวกดิฉัน

เชิญฟังสรภัญญ์	รับประกันเป็นเรื่องดี
วันนี้จะกล่าว	ตามเรื่องราวที่เกิดขึ้น
ทุกคนย่อมรู้ดี	ช่วยกันทื้ออย่าดูดาย”
“ยาบ้ายาเสพติด	มีคนผลิตแล้วส่งขาย
ผ่านด่านได้อย่างไร	เราสงสัยใครบงการ
เมื่อถึงแหล่งผู้ซื้อ	ผ่านถึงมือของลูกหลาน
คิดแล้วไม่ทำงาน	จัดแะบ้านเอาทรัพย์สิน
“ผู้ใดเสพยาบ้า	ย่อมมีค่าต่ำกว่าดิน
สังคมจะดูหมิ่น	จะหมดสิ้นทุกสิ่งอัน
จะหมดความสง่า	หมดคุณค่าลงทุกวัน
ยาบ้าโทษมหันต์	คุณของมันไม่เห็นมี”

และท่านยังได้รับการยกย่องจากศิษยานุศิษย์ ว่าเป็นปราชญ์แห่งลุ่มแม่น้ำชี ซึ่งนั่นก็หมายความว่า ตลอดระยะทาง ๗๖๕ กิโลเมตร ที่ลำนํ้าชีได้ไหลผ่าน แล้วหล่อเลี้ยงชีวิตของชาวอีสานนั้น เปรียบเสมือนผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนของท่าน ที่ได้หล่อเลี้ยงจิตใจของผู้ฟังและผู้อ่านบนที่ราบสูงให้ได้รับความชุ่มชื้น

^๕มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ชีวิตและงานจากจินตภาพของพระพุทธิสารมุนี (สุนันท์ สุภาจาโร), (ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, ๒๕๕๘), หน้า ๘.

วรรณกรรมต่างๆ ตั้งแต่อดีตกาล ทั้งที่เป็นมุขปาฐะและเป็นลายลักษณ์อักษร หากไม่มีใครเล็งเห็นคุณค่าแล้วเล่าขานสืบต่อ สิ่งเหล่านั้นก็จะกลายเป็นทูเรนิทาน อทูเรนิทาน ตำนาน นิทานปรัมปรา แล้วก็จะ ค่อยๆ เลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลาในที่สุด

ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัย จึงได้สนใจที่จะศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนของท่าน ตลอดจนศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในวรรณกรรมคำสอนของท่าน และศึกษาคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมคำสอนของท่าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านวรรณกรรมคำสอน และอนุรักษ์จารีตให้คงอยู่สืบต่อไป เพราะหากไม่มีผู้สนใจต่อวรรณกรรมคำสอนนี้แล้ว ก็คงเสื่อมสูญไปพร้อมกับกาลเวลาอย่างแน่นอน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนของพระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร)

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในวรรณกรรมคำสอนของพระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร)

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมคำสอนของพระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร)

๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

หลักธรรม หมายถึง หลักพุทธธรรมและคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในงานวิจัยนี้ ยังรวมไปถึงจริยธรรมที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติอีกด้วย

วรรณกรรมคำสอน หมายถึง วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนาในรูปแบบของกลอนลำ กลอนสรภัญญ์ ที่พระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร) ได้ประพันธ์ขึ้น

ประชาชน หมายถึง กลุ่มคนที่ได้รับองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากวรรณกรรมคำสอนของพระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร) ทั้งจากการฟังและการอ่าน ซึ่งประพันธ์เป็นกลอนสรภัญญ์ กลอนลำ และงานปริวรรต

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ของพระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร) ในการปริวรรตอักษรธรรม อักษรไทยน้อย เป็นภาษาพื้นถิ่นอีสาน และผลงานด้านการประพันธ์กลอนลำ กลอนสรภัญญ์ ออกเผยแผ่อันเป็นประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น

วรรณกรรมคำสอนของพระราชพิธีพืชมงคล (สุนันท์ สุภาจาโร) หมายถึง ผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนที่พระราชพิธีพืชมงคล (สุนันท์ สุภาจาโร) ประพันธ์ขึ้น เพื่อเผยแพร่แก่ประชาชนในโอกาสต่างๆ

๑.๔ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย ได้วางกรอบในการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เห็นว่าเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมมาเท่าที่จำเป็นบางเล่มต่อไปนี้

๑.๔.๑ ทบทวนด้านเอกสารและหนังสือ

จารุวรรณ ธรรมวัตร ได้ศึกษาโลกทัศน์ทางการเมืองในวรรณกรรมมุขปาฐะของอีสาน ได้แก่ เพลงเด็ก นิทานพื้นบ้าน ผญา คำเรียกขวัญ กลอนสอยและหมอลำ พบว่า เนื้อหาของวรรณกรรมพื้นบ้านเหล่านี้ได้ปรากฏวิถีชีวิตของคนในยุคต่างๆ ซึ่งปรากฏวิถีชีวิตด้านการเมือง การปกครองอยู่ ๒ ลักษณะ ได้แก่ โลกทัศน์ที่แสดงออกตามอรรถาธิบายของแต่ละบุคคลกับโลกทัศน์ที่แสดงออกตามที่ได้รับภาระชี้แนะ จากหน่วยงานของรัฐและจากกลุ่มอิทธิพลหรืออุดมคติที่ตนสังกัดอยู่^{๑๐}

จารุบุตร เรืองสุวรรณ ได้ศึกษา วรรณกรรมอีสาน ผลการศึกษา พบว่า แก่นโครงเรื่องของวรรณกรรมอีสานนั้น ส่วนใหญ่มาจากนิทาน ชาดก บทกวี ชาวอีสาน มีความไพเราะ มีความสูงส่งทางอักษรศาสตร์ และสอดคล้องหลักธรรมของพระพุทธองค์ เพื่อซึมซาบเข้าถึงประชาชนทุกชั้นทุกสังคม มีศิลปะในเชิงวรรณคดี เป็นสื่อสารซึ่งเป็นกุศโลบายที่มาจากภูมิปัญญาที่ล้ำลึกของบรรพชนอีสาน นอกจากนี้ ได้เสนอความรู้เกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรมอีสานไว้ด้วย^{๑๑}

เจตนา นาควัชร ได้ศึกษา การใช้ทฤษฎีขั้นมูลฐานในการศึกษาวรรณคดีเนื้อหาที่กล่าวถึง ผลการศึกษาพบว่า การสื่อความหมาย การตีความหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดี

^{๑๐} จารุวรรณ ธรรมวัตร, ลักษณะวรรณกรรมอีสาน, (มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม , ๒๕๒๒), หน้า ๑-๔.

^{๑๑} จารุบุตร เรืองสุวรรณ, ของดีอีสาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๐), หน้า ๖-๑๐.

กับศิลปะแขนงอื่นๆ ความเป็นจริงและความลงในวรรณคดี อารมณ์ขัน อารมณ์โศกในวรรณคดี สมบัติทางวรรณศิลป์ วรรณคดีกับการเมือง และวรรณคดีเพื่ออะไร^{๑๒}

ธวัช ปุณโณทก ได้กล่าวถึง วรรณกรรมอีสานไว้ว่า จำแนกออกเป็น ๔ ประเภท คือ วรรณกรรมพุทธศาสนา, วรรณกรรมประวัติศาสตร์, วรรณกรรมคำสอน และวรรณกรรมนิทาน พร้อมทั้งกล่าวถึงที่มาของเรื่องและคุณค่าของวรรณกรรมอีสาน แต่ละประเภทเหล่านั้นเอาไว้ด้วย^{๑๓}

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวถึงรสวรรณคดีไทยว่า หากกล่าวถึงความเข้าใจโดยทั่วๆ ไปในเรื่องวรรณคดี วิธีของวรรณคดีวิจารณ์ การวิเคราะห์เนื้อเรื่อง วิเคราะห์หลักวิธีของวรรณคดี เสนอตัวอย่างของการวิจารณ์วรรณคดี เรื่องยาว การวิจารณ์ วรรณคดีร้อยกรอง สรุปหลักต่างๆ ตลอดจนทฤษฎีที่ใช้ในการวิจารณ์^{๑๔}

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ ได้กล่าวถึงวรรณกรรมว่า วรรณกรรมมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ ๒ อย่าง คือ องค์ประกอบหลัก มีภาษา รูปแบบ ฉาก ตัวละคร และสารัตถะของเรื่อง องค์ประกอบเชิงซ้อนหรือองค์ประกอบรอง คือ ตัวผู้ประพันธ์ วัฒนธรรม เช่น แนวนิยมในศิลปะ สังคมและการเมือง ดังนั้น จึงควรศึกษาวรรณกรรมให้ครบทั้ง ๒ องค์ประกอบ^{๑๕}

ปรีชา อุยตระกูล ได้กล่าวว่า วรรณกรรมท้องถิ่น เป็นชุมทรัพย์ทางปัญญาของชาวบ้าน การศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่น นอกจากจะได้รับความบันเทิงจากรสของวรรณคดีแล้ว ยังทำให้ทราบถึงแนวคิดของคนในท้องถิ่น ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของชาติอีกด้วย^{๑๖}

๑.๔.๒ ทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

น้อมจิต อนุฤทธิ์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “วรรณกรรมเรื่องท้าวคำพรา : การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์” ผลจากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมนี้ เป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ของผู้ประพันธ์ ๒ ลักษณะ คือ แบบสมจริงและแบบเหนือจริง แบบสมจริงพบลักษณะเด่นของตัวละครท้าวคำพรา ด้านชาตีกาเนิด คือ ไม่มีบิดามารดาและญาติมิตร ด้านสถานภาพทางสังคม มีฐานะ

^{๑๒} เจตนา นาควัชระ, *ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๕.

^{๑๓} ธวัช ปุณโณทก, *วรรณกรรมอีสาน*, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๕๒-๖๓.

^{๑๔} บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, *วิเคราะห์รสแห่งวรรณคดี*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๒๒๖.

^{๑๕} สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์, *การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕.

^{๑๖} ปรีชา อุยตระกูล, *การศึกษาวรรณคดีอีสานเชิงจริยธรรม*, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๓), หน้า ๒๕.

ยากจน ด้านอาชีพมีอาชีพเกษตรกรรม และด้านนิสัย มีความสุภาพ อ่อนน้อม กล้าหาญ ในการต่อสู้ เพื่อความถูกต้อง, ส่วนแบบเหนื่อจริง คือ ท้าวกำพร้าวี่มีอำนาจที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลและ สิ่งวิเศษ และท้าวกำพร้าวี่มีคุณลักษณะเด่นอื่นๆ อีกคือ ยืนรับผิชอบ กตัญญูกตเวที ฉลาดและมี น้ำใจ เคารพผู้อาวุโส และมีความเชื่อด้านพระพุทธศาสนา”^{๗๗}

พระครูอภิรักษ์ชัยมงคล (กิตติคุณ โณ/วงษ์มณี) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาผญาเชิง จริยธรรมที่พระสงฆ์ชาวอีสานนำไปใช้สอน” ผลจากการศึกษา พบว่า ในการแสดงธรรมของ พระสงฆ์ตั้งแต่สมัยพุทธกาล มาจนถึงปัจจุบัน ได้อาศัยเทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อให้การแสดงผล ธรรมนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังธรรมมากที่สุด แม้พระสงฆ์ในเขต จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดอุดรธานี ก็ได้อาศัยการนำบทผญา เพื่อนำไปปรับใช้สั่งสอน พุทธศาสนิกชนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ออกมาแล้ว มีแนวคิดในเชิงจริยธรรมที่ ปรากฏอยู่ในบทผญา คือ (๑) สอนเรื่องการบริโภคปัจจัย ๔ อย่างรู้จักพอประมาณ และสันโดษ (๒) สอนเรื่องการวางท่าทีต่อความทุกข์ และวิธีปฏิบัติตนให้มีความสุข (๓) สอนเรื่องการปฏิบัติตน อย่างเหมาะสม (๔) สอนเรื่องการปฏิบัติต่อบุคคล (๕) สอนเรื่องศิลปะในการทำงาน (๖) สอนเรื่อง ความไม่ประมาทและโทษความประมาท (๗) สอนเรื่องบุญ-บาป (๘) สอนเรื่องการคบหาเพื่อนที่ดี (๙) สอนเรื่องปัญญา (๑๐) สอนเรื่องการศึกษาหรือหวนดูความรู้ (๑๑) สอนเรื่องทั่วไป นอกจากนั้น ยังพบว่า บทผญาที่พระสงฆ์นำไปใช้สอน มี ๒ ประเภท คือ ผญาภาษิตและ ผญาปริสนา ผญาภาษิตมุ่งสอนจริยธรรมแก่ผู้ฟังทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ส่วนผญาปริสนา มุ่งสอน จริยธรรมที่แฝงด้วยหลักพุทธธรรมก็มี ด้วยหลักปรัชญาระดับชาวบ้านก็มี ส่วนแนวคิดของกลุ่ม ผู้ฟังนั้น เห็นว่า การที่พระสงฆ์ได้นำบทผญาไปแสดงแทรกกับหลักพุทธธรรม ย่อมเกื้อกูล ประโยชน์ในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะเป็นการเพิ่มความรู้ ข้อคิดในการแก้ปัญหาทางสังคมให้มีการ ดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข”^{๗๘}

กุสุมา ชัยวินิตย์ ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ศาสนาชาวบ้านในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้าน อีสาน” ผลจากการศึกษาพบว่า วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสานนี้ เน้นเรื่องความเชื่อของชาวบ้าน ในถิ่นอีสานมี ๒ ลักษณะ คือ เป็นความเชื่อแบบดั้งเดิมเกี่ยวกับภูตผีปีศาจนางไม้ และความเชื่อใน ด้านพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับ เรื่องบุญกรรม การเวียนว่ายตายเกิด นรก สวรรค์ บาปเวรต่างๆ... เพื่อ

^{๗๗} น้อมจิต อนุฤทธิ์, “วรรณกรรมเรื่องท้าวกำพร้าวี่ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิจารณ์”, บทคัดย่อ.

^{๗๘} พระครูอภิรักษ์ชัยมงคล (กิตติคุณ โณ/วงษ์มณี), “การศึกษาผญาเชิงจริยธรรมที่พระสงฆ์ชาวอีสาน นำไปใช้สอน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

สอนให้ประชาชนมุ่งทำความดีละเว้นความชั่ว ส่วนวิธีการนำเสนอและลีลาขึ้นอยู่กับตัวของผู้ประพันธ์วรรณกรรมจะแต่งเสริมให้เหมาะกับเนื้อหานิทาน^๙

ศิวาพร วัฒนรัตน์ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนางผมหอม ฉบับล้านนากับฉบับอีสาน” ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้ เน้นด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมและได้รับอิทธิพลความเชื่อมาจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเค้าโครงเดิมมาจากชาดกนอกนิบาต ซึ่งฉบับล้านนามีลักษณะคำประพันธ์เป็นโบราณตัวอักษรธรรมและอักษรขอม ส่วนฉบับอีสานเป็นโคลงสารหรือบทกลอน^{๑๐}

๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยทางด้านเอกสาร (Documentary Research) ทั้งข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนของพระราชประสิทธิ์คุณ (สุนันท์ สุภาจาโร)

แม้ว่า ผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนที่ท่านได้ประพันธ์ขึ้นมาจะมีจำนวนมากมายกเว้นคือ วรรณกรรมคำสอนประเภทร้อยแก้วจำนวน ๕๐ เรื่อง และวรรณกรรมประเภทร้อยกรองเท่าที่ปรากฏหลักฐานจากเอกสารไม่ได้ตีพิมพ์ (เอกสารอัดสำเนา) เช่น งานประพันธ์ในกลุ่มสรภัญญะ จำนวน ๓๔ เรื่อง, กลอนแปด จำนวน ๑๕ เรื่อง, กาพย์เห่ จำนวน ๑๒ เรื่อง, ลำทางสั้น จำนวน ๓๑ เรื่อง, ลำทางยาว จำนวน ๔๕ เรื่อง, ลำเต้ย จำนวน ๑๕ เรื่อง และลำซิ่งซู้ จำนวน ๑ เรื่อง และมีบางเรื่องบางส่วนที่ยังไม่ได้จัดพิมพ์ (ต้นฉบับเขียนด้วยลายมือ) มากกว่า ๑๐ เรื่อง และผลงานที่ท่านได้ปริวรรตจากอักษรไทยน้อยและอักษรธรรม แล้วมาแปล ประพันธ์ขึ้นใหม่ให้ตรงกับภาษาถิ่นอีสานอีกหลายเรื่อง แต่ผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนของท่านที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้น มีเนื้อหาสาระครอบคลุมทุกๆ ประเด็นที่ต้องการจะศึกษาแล้ว จึงได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑.๕.๑ ผลงานด้านการประพันธ์ จำนวน ๖ เรื่อง คือ ลำซิ่งซู้ กลอนสรภัญญ์ ลำทางยาวเต้ย กาพย์เห่ และกลอนแปด

^๙ กุสุมา ชัยวินิตย์, “ศาสนาชาวบ้านในวรรณกรรมนิทานพื้นบ้านอีสาน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๓๑), บทคัดย่อ.

^{๑๐} ศิวาพร วัฒนรัตน์, “การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมเรื่องนางผมหอม ฉบับล้านนากับฉบับอีสาน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒), บทคัดย่อ.

๑.๕.๒ ผลงานด้านการปริวรรต จำนวน ๓ เรื่อง

ก) การปริวรรตอักษรไทยน้อย จำนวน ๒ เรื่อง คือ เรื่องธรรมคาสอนโลกและ
ท้าวกำพร้าวัจฉนทร์สมุทร

ข) การปริวรรตอักษรธรรม จำนวน ๑ เรื่อง คือ เรื่องชนะสันทะชาดก

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัย
ทางด้านเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอน ดังนี้

๑.๖.๑ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

๑.๖.๒ ศึกษาวิเคราะห์ ศึกษาข้อมูลที่ได้รวบรวมได้

๑.๖.๓ เรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบถึงชีวประวัติและผลงานด้านวรรณกรรมคำสอนของพระราชปรีดิธิคุณ
(สุนันท์ สุภาจาโร)

๑.๗.๒ ทำให้ทราบถึงหลักธรรมในวรรณกรรมคำสอนของพระราชปรีดิธิคุณ
(สุนันท์ สุภาจาโร) ที่นำไปเผยแพร่สู่ประชาชน

๑.๗.๓ ทำให้ทราบถึงคุณค่าและความสำคัญของวรรณกรรมคำสอนของพระราชปรีดิธิคุณ
(สุนันท์ สุภาจาโร)

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

